

transfer

VAKBLAD OVER INTERNATIONALISERING IN HET HOGER ONDERWIJS



Frans van Vught

meer geld en
meer invloed in Brussel

5

jaargang 14 | maart 2007

KENNISBEURZEN DWINGEN INSTELLINGEN KEUZES TE MAKEN | MIX VAN NATIONALITEITEN
BIJ UTRECHTS INSTITUUT | ALUMNUS | ENGELSTALIG STUDIEPROGRAMMA ZORGT VOOR BETERE
STUDIERESULTATEN | ERASMUS MUNDUS MAAKT ONDERWIJS INTERNATIONALER | OPINIE

Transfer is een onafhankelijk vakblad voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs en onderzoek. *Transfer* is een uitgave van de Nuffic, de Nederlandse organisatie voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs. Verschijnt negen keer per jaar.

Redactie

Els Heuts (hoofdredactie),
Judith Janssen

Aan dit nummer werkten mee

Dorrit van Dalen, Jindra Divis, Martine van der Horn, Yvonne van der Meent, Martine Postma, Vera Ros, Klari Simonet, Robert Visscher, Els van der Werf

Beeld

Bert Beelen, Niels Bongers, Caro Bonink, Hans Hordijk, Roel Burgler, Martine van der Horn, Fred Prak, Arjan Reef

Redactieraad

Madeleine Gardeur (Universiteit van Groningen), Joep Huiskamp (Technische Universiteit Eindhoven), Yvonne van de Meent, Fred Paats (ITC), Janina Victor (Nuffic)

Redactieadres

Nuffic, postbus 29777, 2502 LT Den Haag, tel. 070 – 426 0126, fax 070 – 426 0399, e-mail eheuts@nuffic.nl, jjmjanssen@nuffic.nl

Abonnementen

€ 64 per jaar. Meer abonnementen: prijs op aanvraag. Abonnementprijs België, Ned. Antillen € 69. Abonnementprijs buitenland € 82. Losse nummers € 11. Abonnementen kunnen schriftelijk tot uiterlijk 1 augustus van het lopende abonnementsjaar worden opgezegd. Bij niet tijdige opzegging wordt het abonnement automatisch met een jaar verlengd.

Abonnementenadministratie

Nuffic, *Transfer*, Postbus 29777, 2502 LT Den Haag, tel 070 – 426 0211

Advertenties

Bureau van Vliet, tel 023 – 571 4745

Vormgeving en lay-out

Sabrina Luthjens BNO en Brigitta Opstal (www.makingwaves.nl)

Druk

Drukkerij Deltahage, Den Haag

Overname artikelen

Het overnemen en vermenigvuldigen van artikelen uit *Transfer* is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de hoofdredactie.

Foto omslag

Frans van Vught
Foto: Arjan Reef

Transfer 6 verschijnt op 23 maart 2007.

transfer

Paard achter de wagen

Onvrede over de kwaliteit van het onderwijs is van alle tijden, maar de laatste tijd kun je geen krant openslaan of het gaat over de gebrekkige taalbeheersing van studenten, over onderwijzers in spe die de rekentoets niet halen en over doorgeslagen onderwijsvernieuwingen. Met als hoogtepunt de plannen voor een parlementair onderzoek naar de vele mislukte hervormingen. Interessant, maar moeilijk te beantwoorden is de vraag wat de effecten hiervan zijn op de internationalisering van het onderwijs. Zullen buitenlandse studenten en instellingen zich hierdoor laten afschrikken? We weten het niet. Wat we wel weten is dat in Maastricht de buitenlandse studenten beter presteren dan hun Nederlandse collega's. De onderzoekers wijten dat aan de invoering van het studiehuis. Zes jaar geleden deden de internationale studenten het nog minder goed aan het begin van hun studie. Ook bij de Universiteit van Amsterdam maakt men van de wetenschap gebruik dat internationale studenten betere studieresultaten halen. Eind jaren negentig haalde slechts 16 procent van de studenten bij de faculteit Economie en Bedrijfskunde zijn punten in de tijd die ervoor stond. Het hele studieprogramma werd daarom zes jaar geleden vertaald in het Engels. Resultaat van deze operatie is dat, dankzij de buitenlandse studenten, het studierendement drastisch is gestegen. De faculteit lijdt financieel verlies op het Engelstalige programma, vertelt de directeur van het onderwijsinstituut in deze *Transfer*, maar de reputatie van de opleiding is een stuk beter geworden. Internationale studenten binnenhalen om het rendement op te krikken omdat onze eigen studenten niet naar behoren presteren. Is dat niet het paard achter de wagen spannen? Hoog tijd voor een gedegen discussie over de kwaliteit van ons onderwijs. Niet op de manier zoals het debat nu wordt gevoerd, aangejaagd door de vereniging Beter Onderwijs Nederland. Een debat waarin voor- en tegenstanders van onderwijsvernieuwingen elkaar gevangen houden in karikatuurale beelden. Maar een discussie die gebaseerd is op feiten en waarin ook het internationale perspectief niet ontbreekt. Want onze afgestudeerden zullen met die van andere landen moeten concurreren.

ELS HEUTS

eheuts@nuffic.nl

8

'Onze man in Brussel' wil meer geld en meer invloed

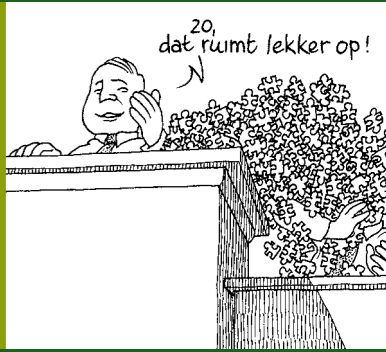
Nederlandse kennisinstellingen laten in Europa kansen liggen, meent Frans van Vught. 'We zijn vaak te laat geïnformeerd en te weinig assertief', aldus de voorzitter van *Nether*, het nieuwe orgaan dat alle kennisgerichte instellingen in Brussel vertegenwoordigt.



12

Marktwerving door kennisbeurzen

Vanaf het studiejaar 2008/2009 krijgen universiteiten en hogescholen te maken met de langverwachte kennisbeurzen. Het systeem dwingt de instellingen om – voor het eerst – een eigen prijs- en beurzenbeleid op te zetten. Daarbij tekenen zich onderling grote verschillen af.



18

Internationalisering in plaats van selectie

De faculteit Economie en Bedrijfskunde van de Universiteit van Amsterdam haalde eind jaren negentig een schrikbarend laag rendement. Dat kostte geld en schaadde de reputatie. De oplossing? Het hele programma in het Engels vertalen.



22

Erasmus Mundus is flink aanpoten

Tijdens een Erasmus Mundus-masterprogramma studeren buitenlandse studenten een tot twee jaar aan minimaal twee Europese universiteiten. De studenten, maar ook de universiteiten, krijgen te maken met verschillen in cultuur, wetgeving en onderwijssysteem. Dat is hard werken, maar: 'Elke dag geeft voldoening.'

**En verder**

2 Colofon en redactioneel 4 Nieuwsberichten 11 Column Jindra Divis
15 Nieuwe beurs voor 'meest excellente student' 16 Onderzoek zonder grenzen
20 Vliegende Hollander 26 Alumnus 28 Opinie 30 Agenda

Saxion krijgt bijzonder kenmerk

Als eerste in Nederland heeft de opleiding fysiotherapie van de Saxion hogeschool in Enschede eind januari het kenmerk 'internationale oriëntatie' ontvangen. De hogeschool kreeg dit bijzondere kenmerk van de NVAO vanwege de uitgebreide internationaliseringsactiviteiten. De accreditatieorganisatie noemt de Enschedese opleiding wat dat betreft 'uniek in Nederland'. De fysiotherapieopleiding heeft al een jaar of twaalf een internationale studentenpopulatie. Omdat de opleidingscapaciteit in eigen land vaak

onvoldoende is, trekken veel buitenlandse studenten naar Nederland. Eerst kwamen vooral Amerikanen naar Enschede, nu bestaat de studie voor eenderde uit Noren en Duitsers. Saxion heeft op meer gebieden een internationale oriëntatie. Zo wordt er lesgegeven in het Engels en het Duits en vinden er docentenuitwisselingen plaats. Studenten kunnen meewerken aan buitenlandse projecten en internationale stages volgen. Ook ondersteunt Saxion buitenlandse instellingen bij het opstellen van een studiecursus.

De erkenning van de NVAO is dan ook terecht, vindt Wil Dielis, coördinator internationalisering. "Wij doen echt iets speciaals en zetten internationalisering heel breed in." En dat is niet alleen economisch aantrekkelijk, het is ook goed voor de Nederlandse studenten. "Afgestudeerden komen vaak in het buitenland terecht. Ze hebben dan veel aan hun internationale netwerk." Saxion wil zijn internationale activiteiten ook bij andere opleidingen invoeren. (JJ)

Bruins wijkt niet voor klacht OU

Staatssecretaris Bruno Bruins maakt geen uitzondering voor de Open Universiteit (OU). Nederlandse studenten die in het buitenland afstandsonderwijs volgen, worden in de toekomst niet meer bekostigd. "Wij blijven het oneens", stelt OU-voorzitter Theo Bovens.

Volgens de nieuwe wet op het hoger onderwijs ontvangen hogescholen en universiteiten geen subsidie meer voor studenten die niet in Nederland of de grensstreken wonen. Dit 'woonlandprincipe' geldt ook voor de OU. De instelling telt ongeveer 570 Nederlandse studenten in het buitenland. Na protest van de OU heeft Bruins wel besloten dat de instelling voortaan een rijksbijdrage ontvangt, gebaseerd op het huidige aantal studenten, inclusief de 570 die in het buitenland wonen. Volgens het ministerie hoeft de OU door deze regeling de huidige studenten niet met forse prijsverhogingen te confronteren. Maar nieuwe studenten die vanuit het buitenland afstandsonderwijs gaan volgen, worden niet meer gesubsidieerd. De OU discussieert nu over het tarief dat voor die groep moet gaan gelden. "Een kostendekkend tarief betekent dat de prijzen van de modules voor hen twee tot drie keer zo hoog worden", aldus Bovens. "Als we dat niet doen, moeten andere studenten meer gaan betalen." De OU wil het nieuwe kabinet ervan overtuigen dat het woonlandprincipe niet moet worden toegepast op afstandsonderwijs. (EH)



Foto: OCV

Vijftien beurzen voor Afrikanen in Delft



Foto: Roel Bungler

De Technische Universiteit Delft heeft ter gelegenheid van haar 165-jarig bestaan vijftien beurzen voor Afrikaanse studenten gekregen van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Het gaat om een eenmalig cadeau, stelt Arjan Schuthof van de directie culturele samenwerking, onderwijs en onderzoek. "De beurzen maken geen deel uit van gangbaar beleid; de minister is ingegaan op een verzoek van de universiteit." De TU voegt er zelf nog eens tien beurzen aan toe, eveneens bestemd voor studenten uit Afrika. De beurzen zijn bestemd voor tweejarige mastertrajecten. Het is nog onbekend hoeveel geld er precies mee gemoeid is. De komende maanden

buigt de TU zich over de vraag welke studenten mogen komen en wat de selectiecriteria zullen zijn. Het lustrum van de universiteit staat in het teken van duurzame ontwikkeling en Afrika. Tijdens de diesviering stelde Ben Droste, decaan van de faculteit Luchtvaart- en Ruimtevaarttechniek, dat technologische doorbraken nodig zijn om problemen op te lossen op het gebied van energie, water- en voedselvoorziening, milieu en gezondheid. "En daar ligt onze taak als universiteit." Dat Delft daarbij de nadruk op Afrika legt, is volgens hem "niet vanuit mededogen, maar om de *opportunity*." (DVD)

Internationalisering verplicht voor Groninger hbo'ers

De Groningse Hanzehogeschool maakt werk van haar internationale ambities. Over drie jaar moet elke afgestudeerde minstens 360 uur hebben doorgebracht in een internationale leeromgeving. Dat kan een stage of kort verblijf in het buitenland zijn. Maar studenten kunnen ook internationale ervaring opdoen door aan te schuiven bij anderstalig onderwijs binnen de hogeschool. De achttien *schools* zijn verplicht om een aantal programmaonderdelen in vreemde

talen aan te bieden.

In de nota 'Verder Kijken' presenteert de instelling haar toekomstplannen op internationaliseringsgebied. Elke student moet minimaal 72 uur geïnvesteerd hebben in een andere taal en de hogeschoolpopulatie moet in 2010 voor zeven procent uit internationale studenten bestaan. Internationalisering is een van de twee speerpunten van de hogeschool. "Met de doelen die we ons gesteld hebben, wordt nu een aantal voor-

nemens geconcretiseerd", vertelt stafdirecteur Onderwijszaken, Joost Degenaar. Het draagvlak voor internationalisering binnen de hogeschool is volgens hem groot. Zo wees een onderzoek onder docenten uit dat 68 procent vindt dat buitenlandervaring een *must* is voor studenten. Driekwart van de docenten vindt het leuk om aan intercultureel samengestelde groepen les te geven. (EH)

Meeneembaarheid mbo-beurs onderzocht

Het ministerie van OCW gaat onderzoeken of studiefinanciering voor mbo'ers vaker meeneembaar kan worden. Aanleiding zijn onder meer Kamervragen van SP-Kamerlid Nathalie de Rooij. Nu is het zo dat mbo-studenten die in België of Duitsland willen studeren, hun studiefinanciering maar bij een beperkt aantal opleidingen mogen meenemen. De Rooij vindt dat de meeneembaarheid – net zoals in het hoger onderwijs – voor iedere opleiding en ieder land zou moeten gelden.

OCW zegt de beleidslijn van de afgelopen jaren te hebben gekozen omdat maar weinig mbo-studenten naar het buitenland willen. In een nu lopende pilot mogen alleen studenten

in de sectoren gezondheid en welzijn, metaal en elektro, economie en administratie met behoud van studiefinanciering in de grensgebieden van Duitsland en België studeren. De Rooij: “Ben je een meisje uit Drenthe dat reclametekenaar wil worden in Duitsland, of een jongen uit Brabant die in België voor kok studeert, dan heb je pech. En als je niet zo rijk bent, beperkt de regeling je keuze. Ik pleit voor keuzevrijheid voor alle leerlingen.”

Of het zover komt, wordt dit voorjaar duidelijk. OCW maakt nog vóór 1 mei de resultaten van de pilot bekend. Daarna wordt een besluit genomen over een eventuele uitbreiding. (JJ)



Nu ook Nederlands instituut in Turkije

Naast het NIMAR in Marokko, is er nu ook een Nederlands instituut voor hoger onderwijs in Turkije. Eind december verrichtte minister van Onderwijs Maria van der Hoeven de feestelijke opening van het NIHA, het Nederlands Instituut voor Hoger Onderwijs in Ankara. Het instituut gaat optreden als intermediair tussen het Nederlandse en het Turkse hoger onderwijs.

Net als bij het NIMAR subsidieert OCW de startfase van het instituut. De komende drie jaar ontvangt

het NIHA jaarlijks vijf ton. Daarna worden de financiën opnieuw bekeken. Het beheer is in handen van de Universiteit Leiden. “Het NIHA heeft in beginsel dezelfde doelstellingen als het NIMAR”, vertelt directeur Jak den Exter. “Ook wij proberen studenten te werven voor het Nederlandse hoger onderwijs.” Mogelijkheden zijn er volgens hem genoeg. “Turkije heeft een enthousiaste, jonge en gemotiveerde bevolking waarvan een deel goed Engels spreekt. Dat is aantrekkelijk voor Nederland.”

De doelen van het Turkse instituut zijn echter breder. Zo hoopt Den Exter op meer en vooral ook langdurige samenwerking tussen instellingen in de twee landen. Ook wil het NIHA stages gaan regelen voor zowel autochtone als Turkse Nederlanders. “Veel Turkse Nederlanders van de tweede generatie willen graag kijken naar mogelijkheden in het land van hun ouders. We hopen hier een stevig netwerk op te bouwen.” (JJ)



Foto: Daniel Aussenhofer

De Vrije Universiteit Berlijn verzorgt een Winteruniversität voor buitenlandse studenten

Internationale studenten presteren beter

Internationale studenten behalen vergeleken met hun Nederlandse collega's doorgaans betere studieresultaten. Dat blijkt uit cijfers van diverse faculteiten aan verschillende universiteiten. Zo doen de 127 Duitse studenten psychologie aan de Rijksuniversiteit Groningen het opvallend goed. Reden voor de RUG om een breder onderzoek in te stellen naar de prestaties van alle buitenlandse studenten. De resultaten van het onderzoek zijn nog niet bekend.

In Maastricht zijn de verrichtingen van 1.580 eerstejaars economie (lichting 2004/2005) in kaart gebracht. De groep bestond uit 585 Nederlanders en 640 Duitsers. Belangrijkste conclusie van het onderzoek is dat de Nederlandse studenten lagere cijfers halen dan hun Duitse medestudenten en langer over de studie doen. De drie Maastrichtse onderzoekers wijten dat aan het negatieve effect van de tweede fase. Tot ongeveer zes jaar geleden deden Duitse studenten het minder goed aan het begin van de studie.

De hogere scores van buitenlandse studenten waren in 1999 voor de faculteit Economie en Bedrijfskunde van de Universiteit van Amsterdam reden om de opleiding economie ook in het Engels aan te gaan bieden. Eind jaren negentig haalde slechts 16 procent van de Nederlandse studenten zijn studiepunten in de tijd die ervoor stond. Door de invoering van het Engelstalige programma is het rendement van de faculteit inmiddels met 8 procent gestegen (zie ook pagina 18-19). (EH)

Buitenlands nieuws

Europese bachelors kunnen binnenkort gemakkelijker een master volgen in de Verenigde Staten. Amerikaanse instellingen zijn van plan de toelatingseisen voor deze groep te versoepelen. Op dit moment worden de meeste bachelors met een driejarige opleiding geweigerd als ze zich in de VS aanmelden voor een master. De bacheloropleiding duurt in de VS immers vier jaar en is in de ogen van veel instellingen dus van een hoger niveau. Nu bijna heel Europa driejarige bachelorprogramma's aanbiedt, zijn de Amerikanen genoodzaakt zich flexibeler op te stellen. In een onderzoek van de Amerikaanse tegenhanger van de VSNU zei driekwart van de universiteiten dat ze Europese bachelors niet meer automatisch zullen afwijzen.

Zomercursussen bestonden er al, maar de Vrije Universiteit Berlijn geeft nu ook in de winter les. Van 13 januari tot 10 februari opende de instelling haar deuren voor een Winteruniversität voor buitenlandse studenten. De studenten konden een intensieve cursus Duits volgen of zich een aantal weken bezighouden met een inleiding in Europese studies of film. De Berlijnse universiteit mikt met deze winterschool op een ander publiek dan bij haar zomercursussen. Worden deze laatste vooral gevolgd door Noord-Europeanen en Amerikanen, in januari en februari hebben juist de zuidelijke landen een aantal weken vakantie. Studenten uit die landen kunnen dan gemakkelijk naar Berlijn komen. Duitse studenten zijn ook welkom op de cursussen, maar veel zullen dat er niet zijn. De meesten zitten in deze periode nog volop in hun wintersemester.

Onze andere buur, Vlaanderen, maakt zich zorgen om zijn Chinese studenten. Het komt geregeld voor dat mens-smokkelaars een studentenvisum gebruiken om Chinezen op een eenvoudige manier het land in te krijgen. Veel van de aangemelde studenten zien nooit een collegezaal van binnen, maar worden illegaal tewerkgesteld zo gauw ze voet zetten op Belgische bodem. Om deze wantoestanden te voorkomen, gaat het land de studenten screenen. Hiervoor is de Duitse ambassade ingehuurd, die zulke onderzoeken al voor zijn eigen land verricht. De ambassademedewerkers bekijken of de aanstaande student de juiste diploma's bezit en voldoende Engels spreekt om de wens van een studie in België aannemelijk te maken. In Vlaanderen studeren op dit moment ongeveer 2.000 Chinezen. (JJ)

Frans van Vught:
 "Het Nederlandse hoger
 onderwijs moet ook tweejarige
 trajecten aanbieden."



INSIDER FRANS VAN VUGHT WIL NEDERLANDSE
 INVLOED IN BRUSSEL VERGROTEN

'we laten in Europa kansen liggen'

Nederland moet zich opnieuw oriënteren op Europa. Nu worden we gezien als het lastige jongetje in de klas. Dat is niet in het belang van het Nederlandse hoger onderwijs en onderzoek, stelt Frans van Vught. Sinds kort is hij, naast vele andere functies, voorzitter van Nether, een organisatie die alle Nederlandse kennisinstellingen in Brussel vertegenwoordigt.

De meest competitieve kenniseconomie zal Europa in 2010 beslist niet zijn. En Europa-insider Frans van Vught (1950) waagt te betwijfelen of ons continent dat ooit zal worden. "Het is zo'n enorm ambitieuze doelstelling", verklaart hij. "Maar misschien worden we wel een van de meest vooraanstaande economieën met een sociaal gezicht en aandacht voor het milieu. Een economie waarin het niet alleen gaat om geld verdienen. Dat ligt ook besloten in de Lissabon-doelstelling."

Maar ook als Europa zo'n kenniseconomie wil worden, moet het hoger onderwijs op de schop om de concurrentie aan te kunnen met de Verenigde Staten en Azië. Want de Europese universiteiten zijn al lang niet meer de aantrekkelijke instellingen van weleer. "Het lukt ons onvoldoende om het talent dat we absoluut hebben, te binden. Het is aantrekkelijk voor onderzoekers en docenten om aan Amerikaanse instellingen te gaan werken vanwege de betere faciliteiten, de betere reputatie, meer samenhang in het onderzoek en meer geld. Wij zijn de leveranciers van topwetenschappers voor de VS geworden", aldus Van Vught.

Gebrekkige samenwerking

Een van de oorzaken daarvan is volgens hem de gebrekkige samenwerking tussen instellingen. "De traditionele Humboldtiaanse waarden, *Lehr- und lernfreiheit*, bepalen nog steeds het academische klimaat. De academicus maakt zelf uit wat hij doet binnen het universitaire onderwijs en onderzoek. Dat leidt tot fragmentatie en belemmert de kenniseconomie. Terwijl grote gezamenlijke onderzoeksprogramma's van het grootste belang zijn. De Europese Commissie probeert het tij te keren met het zevende kaderprogramma, het grootste onderzoeksprogramma ter wereld. Met de hoop dat de lidstaten daaraan ook hun steentje zullen bijdragen." Ook de oprichting van een Europees topinstituut voor technologie, het EIT, moet ons continent een

betere concurrentiepositie geven. Als adviseur van de sociale denktank van EC-voorzitter Barroso is Van Vught daar nauw bij betrokken. "Ik vind dat dit instituut er moet komen. Niet in de vorm van een gebouw, neergezet in een of andere Europese stad. Maar als netwerkorganisatie waar de beste onderzoekers op bepaalde terreinen bij elkaar worden gebracht." Maar hij weet ook dat de scepsis, zeker vanuit Nederland, groot is. Rondpompen van geld, luidt de kritiek. En: je kunt geen topinstituut uit de grond stampen, zoiets moet groeien. "Ik heb het gevoel dat we in Nederland een soort vijandbeeld van het EIT hebben geschapen dat niet conform de werkelijkheid is. De Nederlandse overheid vreest dat het instituut wordt bekostigd uit het zevende kaderprogramma. Maar dat is zeker niet de bedoeling."

Volgens Van Vught is de financiering van het instituut nog helemaal niet rond. "De bekostiging van de onderzoeksprogramma's moet nog worden bepaald in de herziening van de Europese begroting 2008. Wellicht kunnen we onderzoek bekostigen uit een verlaging van de landbouwsubsidies. Als we onze ambities waar willen maken, dan moeten we meer investeren in de kenniseconomie en minder in de traditionele agrarische economie."

Te weinig assertief

De weerstand bij bestuurders en wetenschappers komt ook voort uit vrees voor weer een log, bureaucratisch apparaat. "Het beeld is dat je 160 formulieren moet invullen voor een paar euro. Dat imago kleeft aan het EIT omdat het een initiatief van Brussel is. Het zal inderdaad niet bureaucrateloos zijn. Maar in Europa wordt oprecht geprobeerd om de bureaucratie lasten zo laag mogelijk te laten zijn. Het zevende kaderprogramma is aanzienlijk minder 'regeldicht', verdedigt Van Vught de Brusselse mores.

"Nederland moet maximaal drie universiteiten in de wereldtop-50 krijgen"

Beginnen in groep 1

Voor het Nederlandse hoger onderwijs en onderzoek is het van het grootste belang om ons opnieuw te oriënteren op Europa, stelt Van Vught. “Met het ‘nee’ tegen de grondwet hebben we onszelf geen dienst bewezen. Onze invloed is daardoor eerder af- dan toegenomen. Nederland wordt gezien als het lastige jongetje in de klas. Ik heb niet de indruk dat de Europese Commissie veel oog heeft voor de Nederlandse instellingen.”

Het in oktober opgerichte Nether (*Netherlands house for Education and Research*) moet daar verandering in brengen. De organisatie vertegenwoordigt in Brussel alle Nederlandse kennisgerichte instellingen. Meer geld en meer invloed is het doel van Nether, dat op 21 februari officieel werd geopend. “We laten nu financiële kansen liggen en onze invloed op het totstandbrengen van het Europese onderzoeksbeleid is relatief beperkt. We zijn vaak te laat geïnformeerd en te weinig assertief.” Nether wil de leden, waaronder de belangenverenigingen van mbo, hbo en wo, van actuele informatie voorzien en in contact brengen met een aantal netwerken.

Als bestuurslid van de Europese universiteitenvereniging EUA weet Van Vught dat het lastig is om de instellingen voor hoger onderwijs mee te krijgen in de Lissabon-ambities. “De traditionele instellingen zeggen: dat hoeft voor ons allemaal niet, wij willen gewoon ons eigen ding kunnen doen. Een gezamenlijk belang ziet men in het hoger onderwijs niet zo. Misschien komt de omslag als we straks merken dat we niet meer zo’n belangrijke rol spelen op het wereldtoneel, vanwege een gebrek aan middelen. Overigens moet wel onderstreept worden dat het Nederlandse wetenschappelijk onderzoek nog steeds van wereldniveau is.”

Durven kiezen

Dat geldt niet voor de Europese instellingen. In de gezaghebbende *ranking* van de Jiao Tong Universiteit in Shanghai staan slechts drie Europese universiteiten in de top-25, naast 21 Amerikaanse en een Japanse. Van Vught – en met hem het Innovatieplatform waarvan hij lid was – vindt dat in Nederland maximaal drie universiteiten tot de top-50 van de wereld moeten gaan behoren. “We moeten niet voor die uitdaging weglopen. Al krijgen we er maar één bij de top-25. Maar laten we niet denken dat veertien Nederlandse universiteiten en vijftig hogescholen in de top-100 kunnen komen. Instellingen moeten durven kiezen, zodat we niet allemaal in de middenmoot

terecht komen”, vindt Van Vught. “We zijn te weinig bereid de verschillen tussen de instellingen te zien.” Maar de oud-rector en -bestuursvoorzitter van de Universiteit Twente heeft ook aan den lijve ervaren hoe moeizaam het proces verliep om van de drie technische universiteiten een federatie te maken. “De instellingen vonden alle drie dat ze het best waren op elk terrein. En iedereen keek eerst naar zijn eigen belangen. Maar uiteindelijk hebben de TU’s hun onderzoeks- en onderwijsactiviteiten op elkaar afgestemd en zijn de profielen scherper en verschillender geworden. Dat is een prestatie van formaat die een uitstekende uitgangspositie oplevert op het Europese toneel.”

Gevoelig

Van Vught zou graag zien dat Nederland meer soorten hoger onderwijs ging bieden, zeker in relatie tot een kennisintensieve maatschappij. “In Nederland beperkt de discussie zich tot het binaire stelsel. En dat ligt heel gevoelig. Maar dat gesprek zou verbreed moeten worden naar meer dan de twee categorieën hbo en wo. En we moeten niet alleen bachelors, masters en PhD’s opleiden, maar ook tweejarige trajecten aanbieden.”

VSNU-voorzitter Sijbolt Noorda zit ook op die lijn, zo vertelde hij in de vorige *Transfer*. Met die opmerking heeft hij in eigen kring geen vrienden gemaakt. De bereidheid van de instellingen om andere onderwijsvormen aan te bieden is dan ook beperkt. Toch moet het die kant op, vindt Van Vught. Anders is de doelstelling dat de helft van de bevolking in 2020 hoogopgeleid moet zijn, niet haalbaar. Meer heterogeniteit in het hoger onderwijs vereist een duidelijke indeling op type onderwijs en type instelling. Vorig jaar schreef Van Vught een inmiddels door de Europese Commissie bekostigd projectvoorstel om een Europese typologie van hogeronderwijsinstellingen te maken, gebaseerd op de kenmerken van de diverse instellingen. Het doel is om de verschillen in profielen zichtbaar te maken. Die verschillen komen voort uit de keuzes die de instellingen zelf hebben gemaakt, bijvoorbeeld in de mate van internationale oriëntatie. “Je moet als universiteit de moed hebben om te zeggen: dat kenmerk hebben wij niet”, vindt Van Vught. Niet iedere instelling moet volgens hem bekend willen staan als gerenommeerde onderzoeksuniversiteit. “We moeten af van die gevoeligheid voor de academische reputatierace.”

Internationalisering in het onderwijs is gemeengoed aan het worden, zeker bij de lezers van *Transfer*. De termen kenniseconomie en Lissabonstrategie zijn alom bekende begrippen, die het internationaliseringsproces voldoende ondersteunen. Zeker in het hoger onderwijs. Maar hoe zit dat in andere sectoren van het onderwijs?

In het voortgezet onderwijs wordt internationalisering steeds belangrijker. De Onderwijsraad heeft al gepleit voor doorlopende internationale leerlijnen van basis- tot hoger onderwijs in Nederland. Op vele scholen is deze ontwikkeling reeds gaande. Er zijn meer dan honderd zogenaamde tto-scholen, scholen die tweetalig onderwijs aanbieden, doorgaans Nederlands-Engels. Daarnaast profileert een twintigtal scholen zich als Elos-school, waarbij Elos staat voor ‘Europa als leeromgeving op scholen’. In beide gevallen gaat het om onderwijs dat grote nadruk legt op (het gebruik van) vreemde talen en de leerling een sterke oriëntatie biedt op Europa en de wereld. Dit laatste zowel door internationalisering te verankeren in het curriculum, als door een rijk palet aan internationaliseringsactiviteiten aan te bieden. Verder is op dit moment een achttal landen bezig een getuigschrift te ontwikkelen, dat de kennis en vaardigheden van de leerlingen overal in Europa certificeert, bovenop de reguliere schooldiploma’s voortgezet onderwijs. Op die manier zouden deze ‘nationale internationale’ scholen een werkelijk internationale leerweg vertegenwoordigen. Het is dan wel zaak dat het voortgezet onderwijs en het hoger onderwijs, dat geïnteresseerd is in dit type leerling/student, hun programma onderling zo goed mogelijk afstemmen. Op dat vlak kan nog veel worden verbeterd. Ook voor de leraarenopleidingen ligt hier een uitdaging, namelijk om docenten op te leiden die in de genoemde onderwijsstromen les kunnen geven. Maar ook het basisonderwijs – toeleverancier van het



voortgezet onderwijs – moet internationalisering met verve oppakken. Er liggen al veel mooie voorbeelden van basisscholen die internationalisering in het onderwijs hebben verankerd. Een belangrijk instrument daarbij is ‘vroeg vreemdetalenonderwijs’ (vvtto): de vreemde taal, doorgaans het Engels, kan dan vanaf groep 1 worden gegeven. Uiteraard toegespitst op het niveau van de leerlingen. Gebleken is dat het hele onderwijs aan deze leerlingen hiervan profiteert. En we kunnen zo de achterstand wegwerken die we, ver-

geleken met andere landen, wat betreft Engels hebben opgelopen op de basisschool.

Maar het belangrijkste is dat internationalisering vanaf het vroegste niveau de geest van kinderen rijp maakt voor het besef dat er meer is in de wereld om ons heen. Dat internationalisering kinderen voorbereidt om te leven en werken in een wereld die in rap tempo globaliseert.

Zo is internationalisering in het basis- en voorgezet onderwijs een belangrijk middel om interculturalisering handen en voeten te geven. Autochtone en allochtone kinderen ontdekken samen de multicultuursiteit van Europa en de wereld. In die zin kun je zeggen dat internationalisering verbindt. Burgerschap in al zijn vormen – van Europees tot wereldburger – krijgt gestalte vanuit een internationaal perspectief, waarin wij allen (dienen te) participeren. Daarom moeten we internationalisering zo vroeg mogelijk in het onderwijs verankeren. Te beginnen in groep 1.

JINDRA DIVIS

Jindra Divis is directeur van het Europees Platform voor het Nederlandse Onderwijs, dat onder meer de netwerken voor vvtto, tto- en Elosscholen coordineert. Hij nodigt als columnist voor de volgende Transfer uit: professor dr. Jan Anthonie Bruijn, lid van de Onderwijsraad.

NIET ELKE STUDENT VAN BUITEN EUROPA
KAN KENNISBEURS KRIJGEN

Puzzelen met een pot geld

In het studiejaar 2008/2009 valt de bekostiging voor niet-EU-studenten weg en doen de kennisbeurzen hun intrede. Door dit nieuwe systeem, waarbij universiteiten en hogescholen een vrij te besteden budget krijgen, moeten de instellingen voor het eerst een eigen beurzenbeleid opzetten. Dat valt niet mee.

Nog anderhalf jaar, dan stopt de bekostiging die universiteiten en hogescholen krijgen voor onderwijs aan studenten van buiten de Europese Unie. Per 1 oktober 2008 treedt het systeem van kennisbeurzen in werking. Eindelijk, want het woord 'kennisbeurzen' zingt al sinds 2004 in het hoger onderwijs rond. Oud-staatssecretaris Mark Rutte kwam er destijds mee op de proppen. Hij wilde met het afschaffen van de bekostiging voorkomen dat instellingen puur om budgettaire redenen buitenlanders naar Nederland halen. Als compensatie bedacht hij de kennisbeurzen (zie kader). Omdat het budget dat de instellingen hiervoor ontvangen, niet toereikend is om alle niet-EU-studenten een volledige beurs te geven, moeten instellingen keuzes maken. De kennisbeurzen zijn bedoeld voor studenten die een meerwaarde hebben voor het hoger onderwijs of de Nederlandse kennis-economie. Universiteiten en hogescholen die actief willen blijven op de internationale markt, moeten dus voor het eerst eigen prijs- en beurzenbeleid ontwikkelen en daar zijn ze druk mee bezig. Hogescholen lijken niet van plan de kennisbeurzen selectief in te zetten. Zij

gebruiken het geld liever om de eigen bijdrage van alle studenten zo laag mogelijk te houden. "Wij hebben nu een goede positie op de internationale markt", stelt Harriët van Daal, directeur internationalisering bij Inholland. "Dat danken we aan het uitgebreide Engelstalige aanbod en de gunstige prijs. Als wij de volledige kostprijs in rekening moeten brengen, leggen we het af tegen de landen om ons heen, waar geen of heel lage collegegelden worden gevraagd."

Motivatietoets

De Haagse Hogeschool verhoogt het collegegeld voor niet-EU-studenten naar 7.000 euro en trekt 3.500 euro uit voor een kennisbeurs. Eerstejaars die voor zo'n beurs in aanmerking willen komen, moeten wel een lichte motivatietoets afleggen. "Ze moeten bijvoorbeeld een essay schrijven waarin ze aangeven waarom ze voor een opleiding kiezen", vertelt collegelid Els Verhoef. "Na het eerste jaar willen we alleen volledige kennisbeurzen verstrekken aan studenten die in één jaar hun propedeuse hebben gehaald. Talentvolle studenten die nog een beperkt aantal stu-



illustratie: Niels Bongers

diepunten moeten halen, krijgen een lagere beurs." Op deze manier trekt de Haagse Hogeschool niet de beste internationale studenten, maar wel de meest gemotiveerde, vindt Verhoef. "De toppers komen toch niet naar Nederland, die gaan naar de VS of Engeland." Voor selectie aan de poort voelt de Haagse Hogeschool weinig. "Hoe bepaal je of een student die zich aan de andere kant van de wereld bevindt, talentvol is? Maar het is ook weer niet zo dat we de kennisbeurs verrekenen met het hogere collegegeld. Studenten moeten 'm echt aanvragen en een procedure doorlopen. Er komt dus wel degelijk meer selectiedruk." Inholland heeft het collegegeld voor niet-EU-studenten al verhoogd naar 4.200 euro. Als de bekostiging wegvalt, wordt dat minimaal 6.000 euro. "Het kennisbeurzenbudget gaan we gebruiken om de *tuition fee* weer op 4.200 euro te brengen", vertelt Van Daal. "We willen een betrouwbare instelling zijn en dan kun je niet ineens je tarieven 30 procent verhogen." Na het eerste jaar wil Inholland, net als de Haagse Hogeschool, alleen studenten met goede studieresultaten een kennisbeurs geven.

Wageningen Universiteit gaat waarschijnlijk een deel van het budget inzetten voor sportfaciliteiten en studentenhuysvesting. "De instroom bij onze masters bestaat voor 25 tot 30 procent uit buitenlandse studenten", zegt Ab Groen, stafdirecteur onderwijs & onderzoek. "Het instandhouden van voorzieningen voor deze doelgroep betalen we nu uit de bekostiging. Als die wegvalt moeten we een deel van het budget voor kennisbeurzen daaraan besteden."

Obstakel

De rest van het budget kan gaan naar beurzen voor studenten en medewerkers van de Afrikaanse en Aziatische samenwerkingspartners. "Als die een student of medewerker naar Wageningen sturen voor een master of een PhD, willen wij dat ondersteunen met een kennisbeurs. Zo dragen wij bij aan *capacity building* in de Derde Wereld." Andere niet-EU-studenten zullen de kostprijs moeten betalen. Hoeveel dat wordt, weet Groen nog niet exact. "We vragen nu 8.000 à 9.000 euro per jaar bij de masteropleidingen, maar als we echt kostendek-

Nieuwe beurs voor reislustige topstudent

Ter gelegenheid van haar 55-jarig jubileum kreeg de Nuffic afgelopen januari een nieuwe beurs in beheer: vanaf nu mag ze elk jaar 10.000 euro uitreiken aan de 'meest excellente student van Nederland'.

kend gaan werken, wordt de prijs nog wel hoger." Op de Aziatische markt vormen dergelijke prijzen geen obstakel, voor Afrikanen ligt dat anders. "Afrikaanse studenten komen vrijwel uitsluitend met een donorbeurs", weet Groen. Als de donororganisaties de beurzen aanpassen aan de hogere collegegelden, is er niets aan de hand. Anders moet Wageningen de prijsstijgingen compenseren met een kennisbeurs. "Maar daar zijn wij geen voorstander van. Als studenten bij allerlei verschillende organisaties beurzen moeten aanvragen, maak je het niet makkelijker voor ze."

Benepen

De TU Delft heeft vooruitlopend op het nieuwe beleid de collegegelden voor niet-EU-studenten ook alvast verhoogd naar 8.000 euro. Een negatief effect heeft dat nog niet gehad. Dit studiejaar is de instroom van buitenlandse masterstudenten zelf met 20 procent gegroeid. "Daar zitten Europese studenten bij, maar ook het aantal niet-EU-studenten neemt toe. Dat is ook het beleid in Delft", vertelt collegelid Paul Rullmann. "We hebben die internationale studenten keihard nodig voor de kenniseconomie. Bij sommige vakgebieden bestaat de helft van de masterstudenten uit buitenlanders, bij de PhD-trajecten is dat soms zelfs 80 procent. Een vakgebied als micro-elektronica kunnen we opdoeken als er geen buitenlanders meer zouden komen."

Het aantal buitenlandse studenten moet dus blijven groeien, maar dat wordt met het "benepen" overheidsbeleid lastig, vindt Rullmann. Het kennisbeurzenbudget is immers afgestemd op het huidige aantal niet-EU-studenten. "Er wordt dus bezuinigd op

universiteiten die buitenlandse studenten opleiden en bij toelatings- en verblijfsprocedures worden, ondanks alle mooie beloftes, nog steeds behoorlijke drempels opgeworpen." Toch hoopt Rullmann met een slim beurzenbeleid meer internationale studenten naar Delft te halen. "We willen met die kennisbeurzen goede studenten binnenhalen, die we selecteren via de universiteiten en kennisinstellingen waarmee we samenwerken. Zo hopen we een stroom op gang te brengen die het volle pond betaalt. Dat is het idee: met kwaliteit nieuwe kwaliteit trekken."

Ook de Haagse Hogeschool wil ondanks het restrictieve overheidsbeleid meer studenten van buiten Europa trekken. "Wij willen het aantal Engelstalige opleidingen uitbreiden", zegt collegelid Verhoef. "Als dat een succes wordt, zullen we andere fondsen moeten werven om de kennisbeurzen op peil te houden, want het budget is afgestemd op de vijfhonderd niet-EU-studenten die we nu hebben. Het lijkt erop dat er voor studenten die een technische opleiding willen gaan volgen, wel fondsen zijn te werven. Geen grote bedragen, maar er zijn wel mogelijkheden." "Als je te succesvol bent op de internationale markt, bijt je in je eigen staart", analyseert Harriët van Daal van Inholland. "Dat is erg jammer voor de Nederlandse economie. Wij willen onze Nederlandse studenten graag de mogelijkheid bieden om naast studenten uit China en India in de collegebankjes te zitten. Maar door het overheidsbeleid wordt het erg lastig om ons onderwijs een internationaal karakter te geven."

YVONNE VAN DE MEENT

OM HOEVEEL STUDENTEN GAAT HET NU EIGENLIJK?

Vorig studiejaar volgden 12.124 studenten van buiten de Europese Unie een bekostigde opleiding in Nederland. Bijna 8.000 van hen kozen voor een Engelstalige hbo-bachelor, ruim 4.000 buitenlanders studeerden aan een universiteit. Hogeschool Inholland (1038), de TU Delft (817),

Wageningen Universiteit (633), de Hogeschool Rotterdam (523) en de Haagse Hogeschool (498) trekken de meeste studenten van buiten Europa. Een niet-EU-student levert nu nog jaarlijks gemiddeld 5.000 euro subsidie op, maar dat is binnenkort afgelopen. Vanaf 2008 tellen studenten van

buiten de EU, of eigenlijk studenten van buiten de Europese Economische Ruimte, niet meer mee bij het berekenen van de rijksbijdrage. Als ze naar Nederland willen komen, moeten ze een kostendekkend collegegeld betalen. Universiteiten en hogescholen krijgen naar rato van het huidige aantal

niet-EU-studenten een budget waarmee ze aan talentvolle studenten een kennisbeurs kunnen verstrekken. Maar het geld mag ook worden besteed aan internationale promotie, werving en selectie van buitenlandse studenten of huisvesting en begeleiding. (YVDM)

"Het gaat goed met de Nuffic. En het gaat goed met de internationalisering." Die opgewekte woorden van directeur Sander van den Eijnden vormden op 11 januari het begin van het elfde lustrum van de Haagse organisatie. Met een minisymposium in de Koninklijke Schouwburg, een feest voor de medewerkers en de bekendmaking van een nieuwe huisstijl, werd gevierd dat de Nuffic precies 55 jaar geleden werd opgericht. Vier hoge heren en één dame namen op 11 januari 1952 de taak op zich om het Nederlandse hoger onderwijs aan te passen 'aan de internationale behoefte', zoals het toen heette.

Vijf decennia later is de organisatie niet meer weg te denken uit de Nederlandse hogeronderwijswereld, vond *keynote speaker* Ruud Lubbers. Ook staatssecretaris van Onderwijs Bruno Bruins sprak in de schouwburg lovende woorden en zette de Nuffic op bijzondere wijze in het zonnetje: de jarige stichting kreeg van hem een genereuze beurs in beheer.

Jaarlijks mag een bedrag van 10.000 euro worden toegekend aan 'de meest excellente student van Nederland'. Het geld is bedoeld voor een vierjarig promotietraject in het buitenland. Op welke gronden de Nuffic de winnaar van de beurs zal bepalen, is nog onduidelijk. Zeker is wel dat ze voor de selectie gebruikmaakt van externe deskundigen. Bruins wil met de bijzondere beurs benadrukken hoe belangrijk het is dat Nederlands studietalent verder kijkt dan de landsgrenzen. "Immers", zo merkte hij op, "onze werkomgeving beperkt zich niet tot Nederland."

Gedaantewisseling

Het jubileum was voor de Nuffic ook het startpunt van een herziene *corporate identity*. Met een reorganisatie, een nieuwe huisstijl en een strategiedocument presenteerde de Nuffic zich als 'nieuwe Nuffic'. De gedaantewisseling moet ervoor zorgen dat de organisatie voeling blijft houden met de wensen en kansen van deze tijd. Internationalisering is immers niet langer een niche – zoals in 1952 – maar is gedrongen tot in alle geledingen van de samenleving. Senator Trude Maas, tevens voorzitter van de raad van toezicht van de Nuffic, noemde in haar jubileumspeech internationale ervaring zelfs onontbeerlijk voor de Nederlandse student. "Kennismaken met de wereld buiten Nederland zou onderdeel moeten zijn van elke opleiding", wenste zij. Voor het in vervulling gaan van die droom moet internationale uitwisseling wel nog meer gemeengoed worden. De Nuffic, zo vonden de lustrumgangers op 11 januari, heeft dus nog steeds bestaansrecht. Of, in de woorden van Sander van den Eijnden: "Internationalisering is gewoon geworden, maar niet vanzelfsprekend."

JUDITH JANSSEN



Staatssecretaris Bruins overhandigt een cheque van 10.000 euro tijdens de viering van het 55-jarig bestaan van de Nuffic.

foto: Hans Hordijk

‘De crème de la crème komt naar Utrecht’

Wie internationalisering zegt, denkt allereerst aan studenten die de grens over gaan. Maar hoe internationaal van samenstelling zijn onderzoeksgroepen op de Nederlandse universiteiten? En welke visie zit daarachter? Transfer bezoekt dit seizoen onderzoekers op negen universiteiten. In **deel 5** van deze serie het **Utrecht Institute of Linguistics** van de Universiteit Utrecht.

Wie door het statige grachtenpand van het *Utrecht Institute of Linguistics* (UiL) – met uitzicht op de Janskerk – loopt, hoort een kakofonie van verschillende talen. In de kamers met grote spiegels, brede schouwen en indrukwekkende ornamenten, zijn Italiaans, Russisch en andere slavische talen, te horen. Het is niet toevallig dat er zo veel onderzoekers met verschillende nationaliteiten rondlopen, benadrukt directeur Martin Everaert. “Zonder buitenlanders is ons instituut niet levensvatbaar. Wij onderzoeken talen, van Nederlands tot Georgisch en van Spaans tot Chinees. Bij vrijwel ieder onderzoek worden talen met elkaar vergeleken. Buitenlanders brengen een schat aan informatie over hun eigen taal mee.”

Mix van nationaliteiten

Alle taalopleidingen aan de Universiteit Utrecht hebben twee soorten onderzoekers in dienst: mensen die de literatuur bestuderen en onderzoekers die de taal zelf bestuderen. Alle hoogleraren en universitair (hoofd)docenten van de laatste groep zijn automatisch verbonden aan het UiL. Ze geven les en werken officieel bij hun eigen opleiding, bijvoorbeeld Spaans of Engels, maar hun onderzoek valt onder het UiL. Alle postdocs en promovendi die zich met taal bezighouden, vallen direct onder het UiL. Dat het instituut internationaal vergelijkend taalonderzoek doet, is te merken aan het personeelsbestand. Het percentage buitenlanders is zeer hoog.

“We selecteren niet speciaal op bepaalde nationaliteiten. Maar het is logisch dat een Spaanse geschikt is als docent Spaans en die taal beter kan onderzoeken.” Voor vergelijkend taalonderzoek, dat losstaat van de talen die in Utrecht worden gedoceerd, maakt de nationaliteit volgens Everaert niet uit. “Iedere onderzoeker neemt daarvoor de eigen taal als uitgangspunt en vergelijkt constructies daarin met taalconstructies in andere talen. Iedere variant is mogelijk. We selecteren daarom op de kwaliteit van de onderzoekers, met als resultaat dat we een heel goede mix van nationaliteiten hebben.”

“Internationalisering lijkt nu een hype, maar voor veel vakgebieden is het een non-issue”

De helft van de 46 promovendi komt uit het buitenland, overwegend uit Europa. Op dit moment zitten er vier Italianen, drie Russen, drie Duitsers en twee Grieken en Belgen tussen. Maar ook een Turk, een Chinees en een Israëliër. “Met een aantal universiteiten werken we nauw samen, zoals met de universiteiten van Sint Petersburg en Bologna. Daarom lopen hier altijd wel Italianen en Russen rond. We zijn in staat om de crème de la crème van die universiteiten hierheen te halen”, zegt Everaert. Zes van de tien postdocs komen uit het buitenland: Duitsland, Servië, Israël, Noorwegen, Spanje en Italië. Opmerkelijk genoeg werken bij de talenopleidingen maar weinig buitenlandse hoogleraren. Van de achttien hoogleraren komen er slechts twee uit het buitenland: een Duitser en een Israëliër. “Dat is niet



Martin Everaert:
“Een internationale groep medewerkers is voor ons noodzakelijk”

geheel toevallig. Een hoogleraar heeft in Nederland een zware administratieve taak, hij is een soort personeelsfunctionaris en moet ook goed met geld kunnen omgaan. Het is meer dan onderzoek alleen. In het buitenland zijn zulke extra taken niet vanzelfsprekend. Buitenlandse hoogleraren kennen de Nederlandse bureaucratie ook niet goed. Daarom hebben zij het altijd zwaarder en daar houden selectiecommissies rekening mee.”

Onzin

Voor de postdocs en promovendi blijft het vaak bij een tijdelijke aanstelling in Utrecht. “Een Griek of Bulgaar kan na zijn onderzoek meestal niet in Utrecht blijven, omdat we geen opleidingen Bulgaars en Grieks hebben, waarnaar ze kunnen doorstromen. Bij taalwetenschappen, waar ze algemeen onderzoek naar taal doen, is beperkt plaats. Vaak gaan ze daarom terug naar hun eigen land. Veel politici vinden dat zonde van het geld

dat in deze mensen is geïnvesteerd. Maar dat is onzin, want de meesten worden docent in eigen land en zullen hun ervaringen in Nederland nooit meer vergeten. Ze brengen die over op hun studenten en daar plukken wij later weer de vruchten van.” De discussie die sinds een paar jaar in het onderwijs woedt over internationaliseringsstrategieën, vindt Everaert onzin. “Het internationaliseringsgedoe lijkt nu een hype, maar voor veel vakgebieden is het een non-issue. Een bioloog of taalwetenschapper gaat niet nu opeens internationaliseringsbeleid uitzetten. Want als hij dat tien jaar geleden niet al had gedaan, had de opleiding niet meer bestaan. Als taleninstituut is het noodzakelijk dat je een internationale groep medewerkers hebt. Zij zorgen ervoor dat je contacten hebt over de hele wereld en dat studenten college krijgen van *native speakers*. We zouden niet zonder kunnen.”

ROBERT VISSCHER

SWAHILI MET NEDERLANDS VERGELIJKEN

Het *Utrecht Institute of Linguistics* doet in brede zin onderzoek naar taal. Zo wordt onderzocht wat de consequenties voor het taalbegrip van ouderen zijn als het hoorvermogen afneemt, maar er wordt bijvoorbeeld ook onderzoek gedaan naar dyslexie (leesblindheid). Directeur Martin Everaert onderzoekt het

gebruik van wederkerende voornaamwoorden, zoals ‘wast zichzelf’. De onderzoeker analyseert op welke verschillende manieren deze voornaamwoorden in een taal worden gebruikt. Dat betekent niet dat Everaert tientallen talen spreekt. “Ik kan net zo beperkt andere talen lezen als iedere andere wetenschapper. Alleen Engels, Frans

en Duits ben ik machtig.” Maar volgens Everaert is het ook niet nodig om heel veel talen te kennen. “Het gaat erom constructies te analyseren van een taal. Daarvoor gebruik ik moedertaalsprekers, grammatica’s, databases en corpora zodat we bijvoorbeeld ook het Swahili met het Nederlands kunnen vergelijken.” (RV)



foto: Dorrit van Dalen

ENGELS PROGRAMMA KRIJKT STUDIERENDEMENT MET 8 PROCENT OP

Alternatief voor selectie aan de poort

Buitenlandse studenten, zo blijkt uit onderzoek, zijn gemotiveerder dan Nederlandse studenten, ze werken gedisciplineerder en halen sneller hun diploma. Reden voor de Universiteit van Amsterdam om de hele studie economie en bedrijfskunde in het Engels te vertalen.

Hoeveel uur besteedt een student economie op de Universiteit van Amsterdam wekelijks aan zijn studie? "Aan het begin van een cursus niet zo veel", antwoordt tweedejaarsstudent Rob. "Maar tegen de examens kom ik wel aan twintig uur." Dat is zes uur minder dan wat

de *Studentenmonitor* vermeldt voor de gemiddelde Nederlandse student, maar Rob vindt het heel wat. Volgens Hans van Ophem, directeur van het onderwijsinstituut van de faculteit Economie en Bedrijfskunde, hebben Nederlandse studenten vaak een werkhouding "waar we niet zo blij mee zijn". Daarbij komt dat hun wiskundekennis – voorwaarde voor een succesvolle studie economie – steeds verder afneemt. Eind jaren negentig haalde slechts 16 procent van de studenten zijn punten in de tijd die daarvoor stond. Een schrikbarend laag rendement, dat de faculteit geld kostte en dat haar reputatie schaadde. De meest voor de hand liggende oplossing zou zijn om alleen de beste studenten toe te laten. Maar selectie aan de poort was en is niet toegestaan. "En uiteindelijk zou ik dat ook niet willen", zegt Van Ophem.

"Studenten moeten zichzelf kunnen bewijzen." Bovendien is zijn schatting dat hij bij selectie slechts vijftig van de huidige 550 studenten zou overhouden; daar kan de faculteit niet op draaien. De Amsterdamse economen probeerden het met mentorgroepen, voortgangstoetsen, betere voorlichting – het had weinig effect. Tegelijkertijd zagen faculteitsbestuurders dat het rendement bij dezelfde studierichting in Maastricht veel hoger lag. De Universiteit Maastricht heeft veel buitenlandse studenten. Buitenlanders in de collegezalen leken ook de UvA een oplossing. En dus werd het hele programma, inclusief wat nu de bacheloropleiding is, in 1999 naar het Engels vertaald. Sindsdien wordt de studie in twee talen aangeboden. De Engelse bachelor heeft twee voordelen, legt opleidingsdirecteur Maurice Bun uit: "Ten eerste moet je wel selecteren, want je moet het niveau van de buitenlandse studenten met hun verschillende vooropleidingen controleren." Wie zich wil inschrijven, krijgt een wiskundetoets (niveau 4-vwo, "maar dan van een paar jaar geleden", aldus Van Ophem) en moet minstens een score van 600 halen bij de TOEFL-test, die het Engels van de kandidaten toetst. Daarnaast worden de vooropleiding en een motivatiebrief beoordeeld en vindt er een gesprek plaats. Ten tweede zijn de buitenlandse studenten volgens Bun gemotiveerder, vanwege hun cultuur én omdat ze veel betalen. "Studenten uit Azië of Oost-Europa vinden het een voorrecht om te kunnen studeren. Ze hebben, veel meer dan Nederlanders, het gevoel dat ze investeren in hun toekomst." Het is een feit: de ongeveer zestig studenten die op een maandagochtend econometrie krijgen in het Engelstalige programma, zitten er opvallend *crisp* bij. Vóór in de collegezaal.

Interessanter

Maar niet alleen buitenlanders volgen het programma. Een kwart van de plaatsen is gereserveerd voor Nederlandse studenten, zoals tweedejaars Jeroen de Bel. Waarom studeert hij in eigen land in het Engels? "Ik wil een goede opleiding. Voor dit programma moest je 'solliciteren', daarom leek het me interessanter." Op school was het "niet stoer" om hard te werken, vertelt De Bel. "In zo'n sfeer wil ik niet meer zitten, daarvan gaat je eigen niveau ook naar beneden." Inhoudelijk maakt het volgens hem weinig uit of je een vak in het Nederlands of in het Engels doet. "Wij gaan alleen soms wat dieper op zaken in. En bij een wiskundetentamen krijgen wij open vragen, terwijl

ze in het Nederlands meerkeuzevragen krijgen." De buitenlandse studenten lijken inderdaad meer uren per week aan hun studie te besteden. Een Litouwer, een Indiase en een Poolse die op deze maandagochtend college volgen, noemen aantallen tussen de dertig en veertig uur. "Ze hebben hier natuurlijk ook niet veel anders te doen", denkt Rob. Maar Bun en Van Ophem komen met voorbeelden van studenten die een herkansing willen als ze voor een tentamen een zes of een zeven hebben gehaald. "Dat komt regelmatig voor."

Parate kennis

Bun heeft ervaring als docent econometrie in zowel het Nederlandse als het Engelstalige programma. Hij vindt het in de internationale groep leuker. "Collega's ook", weet hij. "Afgezien van de motivatie en het respect dat buitenlandse studenten tonen, is hun parate kennis gewoon groter; ze weten bijvoorbeeld nog wat een correlatiecoëfficiënt is. Nieuwe kennis beklijft daardoor beter." Dat buitenlanders minder vragen zouden stellen is volgens Bun maar ten dele waar. "Voor Aziaten gaat dat misschien een beetje op, maar Oost-Europeanen en Russen stellen veel vragen."

De faculteit is, kortom, tevreden met de stap om internationalisering in te zetten als alternatief voor selectie. Het rendement van het Engelstalige programma ligt tussen de 47 en 50 procent; daardoor is het rendement van het hele onderwijsinstituut met circa 8 procent gestegen. Voor de decaan onder wiens aanvoering de strategie is doorgevoerd, was het succes van het programma een argument om bij het college van bestuur te pleiten voor selectie aan de poort, vertelt de manager van het opleidingsinstituut, Maurice Oudejans. Dat zit er voorlopig niet in, hoewel Economie en Bedrijfskunde wel als eerste UvA-faculteit een bindend studieadvies invoerde. Dat voorbeeld hebben andere faculteiten inmiddels gevolgd. Hebben die nu ook belangstelling om via internationalisering studenten met meer motivatie en voorkennis te selecteren? "Nee", zegt Van Ophem. "Want wat wij hebben gedaan is wel erg duur. Niet alleen de cursus, maar ook de website, het examenreglement – alles moet je vertalen. Financieel betekent het tot nu toe verlies. Maar onze reputatie wint erbij."

DORRIT VAN DALEN

‘In Münster zit de échte kennis’

Voor zijn afstudeeronderzoek had Michiel Overkamp (24) niet per se naar het buitenland gehoeven. Maar in het Duitse Münster ontmoette de Nijmeegse student sociale geografie dé onderzoekers op zijn vakgebied.

“Als er een ramp gebeurt, is het voor hulporganisaties belangrijk om zo veel mogelijk geld in te zamelen voor de slachtoffers. Maar potentiële donateurs zijn kritisch. En hoe cynisch dat ook klinkt: de ene ramp spreekt de mensen meer aan dan de andere. Dat hebben we duidelijk gezien na de tsunami eind 2004 en de daarop volgende aardbeving in Pakistan. De tsunami leverde meer geld op dan een organisatie als Artsen zonder Grenzen kon verdelen, maar voor die aardbeving moesten ze hard lobbyen bij de goedbedoelende burger. Ik vond het interessant om te onderzoeken hoe hulporganisaties mensen in het westen proberen te bereiken. Hoe verpakken ze de boodschap? Welke informatie laten ze achterwege? Hoe presenteren ze het getroffen land? Komt dat overeen met hoe de inwoners hun land zien? Al die informatie trof ik aan op de websites van de vijf grote hulporganisaties. Die teksten heb ik in Münster grondig bestudeerd.

Formeel had ik voor mijn onderzoek Nederland niet uit gehoeven. Websites kon ik ook thuis op de computer uitpluizen. Maar in Münster zat de echte kennis, daar kon ik met dé onderzoekers op het gebied van de beeldvorming van ontwikkelingslanden ruggespraak houden. Dat vond ik geweldig. De discussies bij de professor thuis met collega's en medestudenten waren buitengewoon inspirerend. Het contact met de docenten was doorgaans wat afstandelijker dan hier in Nederland het geval is, maar ik vond dat traditionele juist wel aardig.

Ik heb mijn verblijf daar bekostigd met een Erasmusbeurs. Toch zou ik mezelf geen typische Erasmusstudent noemen. Ik volgde geen vakken, maar zat stug in mijn eentje te blokken. Dat was ook wel eens saai. Het ligt bij een studie als de mijne natuurlijk voor de hand dat je een tijdje naar het buitenland gaat. Voor mij was dat, anders dan voor sommige van mijn studiegenoten, geen heilig moeten. Ik ben niet zo vreselijk avontuurlijk aangelegd. Ik hou het wel uit onder primitieve omstandigheden, daar niet van. Maar als ik aan een betere wereld kan bijdragen door theoretisch onderzoek te doen, teken ik dáárvoor. Vandaar dat een verblijf in het frisse, verzorgde Münster mij erg aansprak!

Ingeburgerd

Ik ben in Münster echt ingeburgerd geraakt. Ik woonde op kamers met een Duitse huisgenoot en was al snel lid van de plaatselijke studentenwielrenclub. Met buitenlandse studenten had ik eigenlijk nauwelijks contact. Doordat ik al redelijk goed Duits sprak, heb ik me nooit een vreemde eend in de bijt gevoeld. Binnenkort ga ik terug om een presentatie te houden over mijn afstudeeronderwerp. Ik kijk er nu al naar uit om iedereen terug te zien.”

ANNEMIEKE BOSMAN

ERASMUS MUNDUS DWINGT INSTELLINGEN

ONDERWIJS INTERNATIONALER TE MAKEN

‘Hier moet het Nederlandse onderwijs naartoe’

Erasmus Mundus-masters betekenen voor de studenten veel reizen, veel verschillende indrukken opdoen en keihard studeren. De deelnemende universiteiten in de diverse landen hebben vooral te maken met verschillen in cultuur, wetgeving en onderwijssysteem. Erasmus Mundus is voor iedereen aanpoten. Maar het enthousiasme is groot.



De studenten van de Erasmus Mundus-master van het ITC in Enschede

Ze leefden de afgelopen tijd soms uit hun koffer. Zeventien weken aan de University of Southampton in Engeland, negentien aan de Zweedse Lund University, drie weken veldwerk en excursies in Polen, daarnaast nog uitstapjes in binnen- en buitenland. Nu zijn de studenten van de Erasmus Mundus-master *Geo-information Science and Earth Observation for Environmental Modelling and Management* (GEM) in Enschede beland. Daar werken ze op het ITC (*International Institute for Geo-information Science en Earth Observation*) aan hun afstudeeronderzoek. In maart wordt het programma afgesloten.

Tijdens de opleiding, die anderhalf jaar duurt, leren studenten met geografische informatiesystemen (GIS) ruimtelijke gegevens over geografische objecten verzamelen en analyseren. Die gegevens zijn van groot belang voor allerlei milieuvraagstukken.

Voldoening

“Ontzettend zwaar”, vindt Sukhad Keshkamat uit India het programma, dat hij met 27 studiegenoten volgt. Maar hij heeft het ervoor over: “Elke dag geeft veel voldoening.” Sukhad werkte elf jaar als wegenbouwkundig ingenieur in India, maar hij miste in zijn werk de aandacht voor het milieu. “Er moeten milieuvriendelijke oplossingen komen voor uitbreiding van het wegennet. We bouwen voor mensen, maar negeren de bossen”, zegt de Indiër. Hij meldde zich aan voor de prestigieuze master en kwam tot zijn vreugde door de selectie. “Het mooie van deze opleiding is dat die ook inhoudelijk niet op één land is geconcentreerd.” Na zijn afstuderen zou Sukhad het liefst willen werken voor een grootschalig VN-project voor Aziatische wegenbouw. Ook Shingirirai Mutanga is te spreken over de opleiding. Zeker, het is hard werken, zegt de Zimbabweaan. Maar: “*The sweetness comes after the sweat.*” Shingirirai vindt vooral de combinatie van theorie en praktijk in de master aantrekkelijk. De Chinese Yan Sun prijst de mix van landen en (onderwijs)culturen. “Altijd hetzelfde is saai”, vindt Yan. “Ik heb nu de vrijheid om met allerlei soorten mensen te praten.” De studenten leren veel van die cultuurverschillen, zoals de omgang met docenten die in Nederland veel informeler is dan in Engeland. “Het hangt daardoor veel meer van je eigen vaardigheden af wat je leert”, vindt Sukhad. Allemaal zouden ze een Erasmus Mundus-master zeker aan anderen aanbevelen. Erg ingenomen zijn ze ook met de beurs voor studenten uit derde landen, waarvan ze prima rondkomen. Juan Sanchez uit Colombia liet zelfs een tijdje zijn vrouw overkomen.

Na hun opleiding willen de studenten, van wie de meesten al een binnen- of buitenlands masterdiploma op zak hebben, aan de slag bij internationale organisaties, de overheid of in de milieuconsultancy. Velen overwegen eerst nog een PhD, wellicht bij het ITC, dat een internationale reputatie heeft.

Internationale achtergrond

Het ITC – het grootste internationaal-onderwijsinstituut in Nederland – is coördinator van het consortium dat deze EM-master sinds september 2005 verzorgt. Veel medewerkers hebben een internationale achtergrond. Coördinator en hoogleraar Andrew Skidmore komt uit Australië, studeerde in de VS en werkte lang in Azië.

De master is een initiatief van een ‘kenniscgroep’ van betrokken docenten die meer wilden samenwerken, vertelt Skidmore. “In Engeland ligt het accent op theorie en het schrijven van essays, in Polen op de praktijk en milieubeleid. Zweden biedt een combinatie van theorie en praktijk, in Nederland staat het gebruik van GIS-info in ontwikkelingslanden centraal en schrijven studenten hun scriptie. Ze ontwikkelen daardoor verschillende vaardigheden.”

Snel en duidelijk communiceren en altijd positief denken over wat anderen denken, dat is volgens Skidmore belangrijk voor een goede samenwerking met de partners. “Natuurlijk heb je cultuurverschillen. Engeland hecht aan hiërarchie, Zweden vraagt weinig collegegeld, Nederland wil alles plannen en overleggen. Polen, dat volgend jaar een volwaardige partner wordt, moet zijn onderwijssysteem meer aan het onze aanpassen. Toch zijn we er altijd uitgekomen. We kiezen steeds de strengste criteria binnen ons consortium als richtlijn, zoals de minimumscore die Southampton eist voor TOEFL-testen. En we leren door ervaring. De selectie doen we nu via *skype* veel efficiënter dan een vergadering op Schiphol.”

Bron van ergernis

Behalve cultuurverschillen zijn er ook verschillen in wetgeving. Engeland geeft bij gezamenlijke opleidingen alleen *joint degrees* af, die de Nederlandse wet niet accepteert. Oplossing is nu een *multiple degree*: studenten ontvangen van elke instelling een diploma

dat het totale studieprogramma en bijbehorende instellingen vermeldt.

Visumaanvragen vormen een terugkerende bron van ergernis. Vooral voor Nederland, waar ze drie tot zes maanden duren. Dat ligt niet alleen aan de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) maar ook aan onbekendheid bij ambassades met de EM-masters en de urgentie van zo’n aanvraag. Ook melden ambassades instellingen nooit wie de aanvraag precies in behandeling heeft. Sukhad en zijn studiegenoten hebben hun visum voor Nederland tijdens de opleiding diverse keren opnieuw moeten aanvragen, omdat de aanvraag telkens niet was afgehandeld vóór hun vertrek naar de volgende ‘standplaats’. Ze snappen niet waarom het in Nederland zo lang duurt en

ruim vierhonderd euro kost, terwijl een Zweeds visum digitaal en gratis is aan te vragen.

Andere Nederlandse universiteiten die EM-masters verzorgen, hebben dezelfde problemen. De Technische Universiteit Eindhoven (TU/e) biedt samen met partners in Kaiserslautern en Linz sinds 2005 de master *Industrial Mathematics* aan. Volgens Karen Ali van de TU/e is Oostenrijk

“Als je kostendekkend wil blijven draaien, moet er meer geld uit Brussel komen”

nog trager, onder meer doordat visumaanvragen daar via verschillende instanties lopen. De TU/e koos bewust voor een tweejarige master, waarbij studenten twee keer één jaar bij een van de deelnemende instellingen verblijven. “Organisatorisch en vakinhoudelijk minder ingewikkeld”, verklaart Ali. “Reizen en veranderingen kosten veel tijd en energie en dat komt het studierendement niet altijd ten goede.”

Strijdige eisen

De Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR), sinds 2004 coördinator van de *European Master in Law and Economics*, liep door visumvertragingen wel eens geselecteerde studenten mis. Stijlverschillen bij het lesgeven en examineren zijn volgens Wicher Schreuders van de EUR inmiddels weggewerkt. Wel was het “zeer moeilijk” om een gemeenschappelijke *fee* af te spreken. Schreuders hoopt verder dat nationale accreditatienormen binnen de EU spoedig over en weer worden erkend, zodat instellingen niet aan onderling strijdige nationale eisen moeten voldoen. ‘Zijn’ master is al vijf keer beoordeeld, waarvan twee keer door de NVAO (vanuit Nederland én vanuit België).

Een Europees of EM-mastervisum zou volgens iedereen een uitkomst zijn. Want de werkdruk is vaak hoog en het budget beperkt. Elk consortium ontvangt 15.000 euro van de EU, ongeacht het aantal partners. Sommige consortia verdelen dat bedrag evenredig over de partners of wijzen het toe aan degene die het meeste werk doet. Ze moeten het vooral hebben van de *fees*, die variëren van 3.000 tot 5.000 euro voor EU-studenten en van 5.000 tot 9.000 voor studenten uit derde landen. Des te vervelender als een student wegvalt door visumperikelen of als het consortium niet het minimaal vereiste aantal studenten uit bepaalde landen aantrekt. “Je moet dus zorgen voor een breed netwerk”, zegt Andrew Skidmore (ITC). “Meer partners betekent meer werk, maar ook meer mogelijkheden om studenten te trekken.” Instellingen die aan Erasmus Mundus meedoen, moeten zorgen voor huisvesting en sociale introductie van de studenten en moeten hen op weg helpen bij visumaanvragen en het regelen van verzekeringen en bankrekeningen. Het ITC beschikt over een International Hotel en appartementencomplex, andere instellingen regelen kamers via woningbouwverenigingen of particulieren.

Heimwee

Studenten vragen soms veel aandacht. Zo trekt de *Master of Bioethics* (Nijmegen, Leuven en Padua) relatief veel veertigers en vijftigers, vaak artsen. Een veeleisende groep, zegt Anna Laura van der Laan van de Radboud Universiteit Nijmegen. “Sommigen hebben problemen met de huisvesting of vrezende de zwaarte van het programma. Anderen lieten een gezin achter en hebben last van heimwee. Het is wel een hechte, enthousiaste groep.” Van der Laan, die eigenlijk een driedaagse werkweek heeft, werkt sinds half december fulltime. Schreuders (Rotterdam) zegt “zeven dagen in

een werkweek van vijf” te draaien. “Het zijn natuurlijk prestigieuze masters, maar als je kostendekkend wil blijven draaien, moet er toch meer geld uit Brussel komen”, meent hij.

Schreuders vraagt zich trouwens af of de beurzenverdeling wel evenwichtig is. “Een rijke student uit India kan alles misschien zelf betalen, terwijl iemand uit een jonge, Oost-Europese EU-lidstaat de beurs van die Indiër eigenlijk hard nodig heeft. Maar die komt daarvoor niet in aanmerking.” Skidmore (ITC) en Ali (TU/e) zijn het daarmee eens. “Mocht de EC het budget verhogen, dan mag er best meer geld naar de instellingen en de EU-studenten”, zegt Ali.

In rapportages aan de Europese Commissie vragen instellingen voortdurend aandacht voor hun praktische problemen. Maar hun enthousiasme blijft groot. De aanmeldingen overtreffen het aantal plaatsen verre, het rendement is hoog, de studenten zijn zeer gemotiveerd en getalenteerd. Door de internationale samenstelling van de groepen vormen zich nauwelijks ‘klikjes’ van nationaliteiten. Studenten worden meer *open-minded* en gaan beter Engels spreken. De masters bieden instellingen een goede gelegenheid om ook in het onderwijs internationale samenwerking aan te gaan en expertise binnen hetzelfde vakgebied te bundelen.

“Hier moet het Nederlandse onderwijs naartoe”, vindt Skidmore. “Dit zijn masters van topkwaliteit die zich kunnen meten met prestigieuze, veel duurder masters in de VS. Ze zouden ook in de EU en Nederland meer bekendheid moeten krijgen.” Veelzeggend is de reactie van GEM-student Rohana Rezel uit Sri Lanka. “Mijn geloof in de EU is gegroeid”, concludeert hij. “Er zijn de problemen met de taal, culturele verschillen en de organisatie, maar deze cursus is een samenhangend geheel. Dat is een prestatie op zich.”

VERA ROS

SELECTIE VOOR ERASMUS MUNDUS IS STRENG

Erasmus Mundus, een programma van de Europese Commissie, wil de samenwerking binnen het Europese hoger onderwijs versterken en dat onderwijs buiten de EU promoten. De EC subsidieert consortia van minimaal drie Europese instellingen

die, soms samen met partners in derde landen, topmasters aanbieden van een tot twee jaar (60 tot 120 ECTS), waarbij studenten aan minimaal twee instellingen studeren. EU-studenten en -docenten ontvangen een beurs van 3.100

euro (voor drie maanden), studenten en docenten uit derde landen 21.000 euro (per jaar). Studenten worden streng geselecteerd op vooropleiding, ervaring, motivatie, referenties en Engelse taalvaardigheid. Het programma duurt vijf jaar

(2004–2008) en kost 230 miljoen euro. Een tweede fase volgt in 2009. Europa telt ruim tachtig EM-masters. Daarbij zijn veertien Nederlandse instellingen betrokken. Zie ook www.nuffic.nl/erasmusmundus/. (VR)

‘Ik wil Congo helpen bij de wederopbouw’

Nene Robert Yeze (31) volgde een opleiding tot beroepsmilitair in Nederland, en werd uitgezonden over de hele wereld. Hoewel zijn vaderland Congo op dit moment niet erg stabiel is, en hij er minder verdient dan in Nederland, keerde hij toch terug.

Kinshasa, een broeierige zondagmiddag in september. In blauw uniform en op kistjes sprint Nene Robert Yeze naar zijn auto, waar zijn mobiele telefoon afgaat. Hij luistert geconcentreerd en antwoordt in het Lingala, de taal die in en rond de Congolese hoofdstad wordt gesproken. Als eindverantwoordelijke bij een van de grootste drie veiligheidsorganisaties in Kinshasa, met zeshonderd veiligheidsagenten onder zich, moet Robert ook op zijn vrije zondag bereikbaar zijn. De tijden zijn onrustig in de aanloop naar de tweede ronde van de presidentsverkiezingen – de eerste vrije verkiezingen in ruim veertig jaar. Robert spreekt vlot Nederlands; hij woonde van 1991 tot 2004 in ons land. Tijdens de grote plunderingen onder het regime van president Mobutu vluchtte hij met zijn moeder en broer naar Nederland.

Rode baretten

Aan Nederland heeft hij veel te danken, vindt hij. Hij volgde er een koksopleiding en kreeg daarna de kans beroepsmilitair te worden. Die opleiding was een droom voor hem: “Ik ben door mijn moeder opgevoed, streng maar rechtvaardig, maar de hand van een vader heb ik wel gemist.” Een militaire opleiding moest dat gemis goedmaken.

Robert kwam terecht bij de luchtmobiele brigade, “die met die rode baretten, een van de moeilijkste opleidingen in Nederland”. Hij zag heel Europa en werd uitgezonden naar Bosnië, Afghanistan en Oezbekistan. Als legerkok promoveerde hij van soldaat tot korporaal. Ook trad hij op als Franse tolk. Hij was de enige buitenlander in het Nederlandse leger; na vijf jaar kreeg hij zijn Nederlandse status. Een mooie tijd, concludeert hij. Toch besloot Robert twee jaar geleden terug te keren naar Congo. “In Nederland heb ik een goede opleiding gevolgd en

ervaring opgedaan. Daarna wilde ik terug.” Hij keerde terug naar een kwetsbaar land. In het delfstoffenrijke Congo, met onder de 60 miljoen burgers 250 etnische groeperingen, zijn de laatste decennia verschillende conflicten uitgevochten. Het land kan gemakkelijk opnieuw ontsporen. In de dagen rond de verkiezingen is de spanning voelbaar. Op strategische punten staan witte pantserwagens van de VN opgesteld. Helikopters cirkelen rondjes boven de stad. Niet echt een goede woonomgeving voor een trotse vader van twee meisjes, Gloria (6) en Alda (1), zou je zeggen. Zijn vrouw en kinderen zitten op dit moment dan ook nog in België.

Europese mentaliteit

“Er moet veel gebeuren in dit land”, zegt Robert. “Met de kennis en ervaring die ik heb opgedaan in Nederland, wil ik mijn vaderland helpen bij de wederopbouw. Dat doe ik nu door mijn landgenoten te beschermen met veiligheidsagenten, en die dienst goed te leiden.” In Nederland had Robert misschien wel kunnen doorgroeien binnen het leger. “Daar had ik meer kunnen verdienen dan ik nu doe en in de toekomst in Congo zal doen. De lonen liggen hier nu eenmaal veel lager. Maar ik kan er prima van leven. En hier kan ik mensen helpen. In Europa werkte ik puur en alleen voor mijzelf.”

Zijn opleiding en ervaring in Nederland hebben hem geholpen om in Congo een carrière op te bouwen. “Mijn baan bij de veiligheidsdienst in Kinshasa heb ik grotendeels te danken aan het Nederlandse deel van mijn cv. Ik ben een halve Congolees met een Europese mentaliteit. Ik begrijp zowel de Europeanen als de Congolezen.”

Afstandelijk en autoritair

Robert merkt dagelijks dat hij ‘verwesterd’ is. “Ik heb een andere manier van kijken gekregen. Ik maak me bijvoorbeeld zorgen om de agenten voor wie ik verantwoordelijk ben. Ik ben ook socialer geworden; ik maak echt tijd vrij voor mijn collega’s, ik vraag hoe het met ze gaat en als er een probleem is, grijp ik in. Dat doen andere Congolezen in mijn functie niet.” Hij neemt dat zijn collega’s niet kwalijk. “Dat is normaal voor hen, zij hebben nooit anders gekend.” Tegelijkertijd erkent Robert ook het gevaar van zijn

inlevende houding jegens ondergeschikten. “In de Congolese cultuur moet een chef afstandelijk en autoritair zijn. Als iemand dat niet is, kan er van hem worden geprofitteerd. Maar ik ken mijn grenzen, hoor.” Hij denkt dat zijn opstelling uiteindelijk in zijn voordeel werkt. “Ik weet zeker dat mijn agenten voor de volle honderd procent achter mij staan. Ook in moeilijke tijden kan ik op ze aan.”

Hij heeft goede herinneringen aan Nederland overgehouden. En een hele lading vrienden, die hij ook nog wel eens ziet. Dat krijg je als je in het leger hebt gezeten en in een land woont waar troepen van de VN en de EU zitten. Gisteren nog belde er een

Nederlandse militaire maat van hem. Ze hebben samen wat gedronken in het centrum van Kinshasa.

Robert houdt wel van herinneringen ophalen. Maar heimwee? Nee. Voor vakanties zal hij nog wel eens teruggaan naar Nederland. Binnenkort gaat hij zijn vrouw en dochters opzoeken. “Het is daar vast koud”, zegt hij. Maar dat is dan ook het enige negatieve wat hij kan bedenken. “Kijk dan”, zegt hij terwijl hij om zich heen wijst, “een auto, een baan, een huis, een paar veiligheidsagenten die het in de gaten houden. Nederland heeft me alles gegeven. Ik ben daar dankbaar voor.”

MARTINE VAN DER HORN

“In Europa werkte ik puur en alleen voor mijzelf”



*Nene Robert Yeze:
“Nederland heeft mij alles gegeven.”*

Gedragcode stelt zaken te eenvoudig voor

De Gedragcode internationale student is onduidelijk wat betreft de taaleisen die moeten worden gesteld aan instromende studenten, meent Els van der Werf.

Half januari luidde de HBO-Raad de noodklok over de taal- en rekenvaardigheid van nieuwe studenten in het hoger beroepsonderwijs. Voorzitter Doekle Terpstra kondigde in zijn nieuwjaarstoespraak aan in het studiejaar 2007–2008 een grootschalig onderzoek te willen laten uitvoeren naar de taal- en rekenvaardigheid van deze groep. Let wel, met taalvaardigheid doelde Terpstra op de beheersing van het Nederlands. De noodkreet roept herinneringen op aan de berichten die een paar jaar geleden in het nieuws opdoken over de taalvaardigheid van buitenlandse studenten die aan Nederlandse hogeronderwijsinstellingen waren toegelaten, vaak als resultaat van intensieve wervingscampagnes. Hier ging het niet om de Nederlandse taal, maar om het Engels, en de situatie was veel ernstiger. Niet alleen hadden sommige buitenlandse studenten moeite met foutloos schrijven in het Engels, er waren ook klachten over hun spreken en luistervaardigheid. Met enkelen was nauwelijks te communiceren, zo luidde de berichtgeving. Toch waren deze studenten naar Nederland gehaald voor een academische graad.

Politiek correct

De berichten waren aanleiding om in de *Gedragcode internationale studenten in het hoger onderwijs* een artikel op te nemen over het taalniveau van instromende buitenlandse studenten. De gedragscode moet bewaken dat de Nederlandse ho-instellingen in de omgang met buitenlandse studenten voldoen

aan bepaalde kwaliteitsstandaarden. Studenten die menen dat een instelling niet naar behoren handelt, kunnen een klacht indienen en Nederlandse instellingen die menen dat een andere Nederlandse instelling zich niet aan de code houdt, kunnen dat ook melden. Een soort politiek correcte kliklijn. Politiek correct, omdat het natuurlijk niet de bedoeling is om een collega-instelling dwars te zitten, maar omdat we met zijn allen het welzijn van de buitenlandse student voor ogen hebben. Toch?

Artikel 4.2 van de gedragscode bepaalt dat onderwijsinstellingen een minimale taaleis voor instromende studenten moeten vaststellen en erop moeten toezien dat deze daar ook werkelijk aan voldoen. De code stelt: “Indien het gaat om Engelstalig onderwijs wordt in ieder geval een IELTS- of vergelijkbare score van ten minste 5 voor het voorbereidende jaar gehanteerd, en voor het B- en M-niveau een score van ten minste 6.”

Meestbesproken

Artikel 4.2 is inmiddels een van de meestbesproken onderdelen van de gedragscode. Ten eerste roept het artikel een aantal vragen op. Wat is bijvoorbeeld een vergelijkbare score? Wat is de status van eigen toetsen? Gelden de eisen ook voor EU-studenten, en mogen we aan die groep wel andere toelatingseisen stellen dan aan Nederlandse studenten? Maar fundamenteeler is de vraag: wie en/of wat controleren we nu eigenlijk?

Laat ik met het laatste beginnen. De gedragscode stelt dat Nederlandse instellingen in het buitenland alleen mogen werven voor geaccrediteerde opleidingen. Accreditatie houdt in dat de NVAO heeft vastgesteld dat de kwaliteit van een opleiding voldoet aan de eisen, en dat de betreffende organisatie heeft aangetoond een systeem van interne kwaliteitszorg te

hebben. Ook het toelatingsbeleid wordt beoordeeld. Een opleiding moet kunnen aantonen dat haar toelatingseisen passen bij de aard van de opleiding en voldoende waarborg zijn voor de kwaliteit van de instromende student.

Hoe verhoudt dit zich tot de dwingende bepaling in artikel 4.2 van de code? Het accreditatiestempel zou toch voldoende waarborg moeten bieden voor de kwaliteit van onze opleidingen? Of is de gedragscode helemaal niet zo begaan met de kwaliteit van het product dat we de buitenlandse student bieden, en is het toch meer een manier om de bokken van de geiten onder de Nederlandse ho-instellingen te scheiden? Laten we op zijn minst toegeven dat het een beetje van beide is.

Twijfels

Maar even terug naar de kern van het probleem. Ik vind dat het taalvaardigheidsniveau van buitenlandse studenten terecht een punt van aandacht is. Het staat buiten kijf dat een goede beheersing van de instructietaal heel belangrijk is om een opleiding met succes te kunnen afronden. Artikel 4.2 stelt de werkelijkheid echter te eenvoudig voor. Zo wordt er met geen woord gerept over de positie van *native speakers* van het Engels, of over hoe we moeten omgaan met aanmelders die een Engelstalige vooropleiding hebben gehad. Voldoen deze mensen wat betreft taalvaardigheid echt altijd aan onze verwachtingen? Ik twijfel daar aan. In sommige landen bestaat er weliswaar een traditie van Engelstalig onderwijs, maar dat zegt niets over de kwaliteit van het Engels. Uitgangspunt zouden de competenties moeten zijn die wij wat betreft taalvaardigheid van een student

verwachten. De verschillende competentieniveaus op dit gebied worden uitstekend beschreven in het *Common European Framework of Reference for Languages*, ontwikkeld in opdracht van de Raad van Europa.¹ Verschillende testen, zoals IELTS, TOEFL en

de *Cambridge ESOL examinations*, maar ook ‘eigen’ toetsen, zouden tegen het *Framework* moeten worden afgezet. En dan nog is de vraag of we moeten blijven uitgaan van één niveau als standaardisatie voor toelating. Ik kan me voorstellen dat ook daar enige nuancering gewenst is, hoewel we niet geholpen zijn

met lange lijsten met uitzonderingen.

Met de huidige regel in de gedragscode lijkt het acute probleem opgelost. Als het goed is, komen er geen buitenlandse studenten meer binnen die volstrekt onvoldoende Engels spreken. Maar de regeling is voor te veel uitleg vatbaar. Op dit moment is een werkgroep vanuit HIB en COI bezig de diverse onduidelijkheden in kaart te brengen, zodat we hopelijk in de nabije toekomst met één mond over dit onderwerp kunnen spreken.

Els van der Werf is adviseur/beleidsmedewerker internationalisering bij de Hanzehogeschool Groningen.

“De vraag is of we moeten uitgaan van één niveau als standaardeis voor toelating”

¹ Zie o.a. www.coe.int/t/dg4/linguistic/CADRE_EN.asp

A G E N D A

Maart
2007

Op **29 en 30 maart** vinden voor de zevende keer de Ontmoetingsdagen Nederland-Frankrijk plaats. Op de bijeenkomst, getiteld *l'Étudiant nomade – De reizende student*, wordt ingegaan op tal van aspecten van internationale mobiliteit tussen Nederland en Frankrijk. De ontmoetingsdagen worden gehouden in Amsterdam. Meer informatie via secretariaatfnn@let.uu.nl.

Europe's universities beyond 2010 – diversity with a common purpose. Dat is het thema van de vierde bijeenkomst van de European University Association (EUA). De conferentie vindt van **29 tot 31 maart** in Lissabon plaats. Op de bijeenkomst zal worden gesproken over de vorderingen van het Europese hoger onderwijs sinds de Glasgow-conventie van 2005 en over de toekomst en gewenste koers van de Europese universiteiten. Meer informatie is te vinden op www.eua.be.

Op **30 maart** vindt in Brussel een bijeenkomst plaats in de reeks European Policy Seminar van de Academic Cooperation Association (ACA). Op de conferentie, getiteld *Meeting student expectations: from minimum provision to pampering talent* wordt ingegaan op de secundaire aspecten van studentenwerving. In de toenemende globaliserende wereld bepalen niet alleen onderwijs en onderzoek de aantrekkingskracht van universiteiten, maar ook de studentenzorg. De bijeenkomst geeft inzicht in de manier waarop instellingen hierop kunnen reageren. Voor meer informatie en aanmelding: www.aca-secretariat.be.

April
2007

Op **3 april** organiseert de Nuffic voor het tweede achtereenvolgende jaar het Jaarcongres Internationalisering van het hoger onderwijs. Het congres vindt plaats in het Steigenberger Kurhaus Hotel in Den Haag/Scheveningen. Thema dit jaar is t.g.v. het elfde lustrum van de Nuffic: *Internationale samenwerking, the benefits: 55 jaar linking knowledge world wide*. Het programma zal bestaan uit workshops, plenaire zitting, receptie en een haardvuurdiner. Op 4 april worden er in de ochtend nog een aantal specialistische seminars gehouden. Meer informatie en aanmelding via: www.nuffic.nl

De EAIE geeft van **19 tot 21 april** in Dijon, Frankrijk de cursus *Integrating competencies in business school programmes*. Er wordt ingegaan op de manier waarop traditionele business schools omgaan met de globalisering en de toegenomen vraag naar ondernemers. De cursus geeft praktische middelen om curricula te ontwerpen die verschillende disciplines en vaardigheden samenbrengen. Tevens kunnen de deelnemers contacten leggen voor mogelijke internationale projecten en andere vormen van samenwerking. Meer informatie: www.eaie.org/training, registratiedeadline: 1 maart 2007

Van **25 tot 27 april** organiseert de EAIE in Parijs de cursus *Setting up a career service*. Hoe kan men, met het oog op de toenemende internationalisering van het onderwijs, het beste een loopbaan adviescentrum opzetten? De cursus geeft inzicht in de diensten die aangeboden kunnen worden, de marketing en public relations en het beheer van verschillende netwerken. Meer informatie vindt u op: www.eaie.org/training, registratiedeadline: 7 maart 2007

Fairs

Education 2007 Griekenland
Athene **2 – 4 maart**

Salão do Estudante 2007 Brazilië
São Paulo, Curitiba, Porto Alegre,
Florianopolis, Rio de Janeiro **3 – 14 maart**

CIEET 2007 China
Beijing, Chongqing, Shanghai,
Nanking, Guanzghou **3 – 18 maart**

Education and Training fair Syrië
Damascus **18 – 20 maart**

Europosgrados Mexico
Mexico-City, Monterrey **24 – 28 maart**

EHEF Hong Kong 2007
Hong Kong **31 maart – 1 april**

Ghedex 2007
Oman **16 – 18 april**

Study-in-Holland-booth bij netwerkconferenties

Ook in 2007 organiseert de Nuffic een *Study-in-Holland-booth* bij de APAIE-conferentie in Singapore (7 – 9 maart), bij de NAFSA-conferentie in Minneapolis (27 mei – 1 juni) en bij de EAIE-conferentie in Trondheim (12 – 15 september). Nederlandse universiteiten en hogescholen kunnen deelnemen aan deze stands. De hogeronderwijsinstellingen kunnen zichzelf hier presenteren, de stand bemensen en partners uitnodigen voor de 'Dutch Drink'. Er is beloofd dat in 2007 meer standruimte wordt toegewezen dan in voorgaande jaren. Via de COI- en HIB-mailinglijsten is in december hierover informatie verspreid. Meer informatie is verkrijgbaar bij Rob Wieleman: 070 – 426 02 97 of wieleman@nuffic.nl.



Go global with IPS!

Going to the Netherlands or elsewhere in the world for study, work experience or a foreign exchange programme? Apply for the Insurance Passport for Students.

You'll be insured to the max! IPS offers coverage for medical and urgent dental treatment, special expenses, liability, legal assistance, loss of baggage et cetera.

If any problems occur, you can easily reach us by e-mail, fax or telephone.

For more information and application, browse to:

www.ace-ips-nl.com or call the Lippmann Groep in the Netherlands.

Tel: + 31.70.302.85.98
Fax: + 31.70.361.76.10

We look forward answering any questions you have.



transfer

Transfer is hét vakblad over internationale samenwerking in hoger onderwijs en onderzoek. Transfer houdt u negen keer per jaar op de hoogte van de jongste ontwikkelingen op dit gebied.

Wilt u ontdekken wat Transfer u te bieden heeft? Vraag dan een gratis proefexemplaar aan.

Vul hieronder uw gegevens in en stuur deze bon naar: Nuffic, redactie Transfer, Postbus 29777, 2502 LT Den Haag.

Naam: (m/v)

Voorletter(s):

Adres:

Postcode en plaats:

Telefoon:

E-mail:

Onderwijsinstelling/bedrijf:

Afdeling:

Internationalisering van het hoger onderwijs

Jaarcongres 55 jaar linking knowledge worldwide


3 april 2007 - Steigenberger Kurhaus Hotel Scheveningen

Internationalisering in grote lijnen:

Wat heeft het Nederlands hoger onderwijs de wereld te bieden? Wat hebben we bereikt na 55 jaar internationale samenwerking in het hoger onderwijs? Wie hebben ervan geprofiteerd? Gerenommeerde sprekers bekijken de resultaten van internationalisering in Nederland en in het buitenland, de effecten voor instellingen en voor studenten.



nuffic



Gelegenheid tot netwerken en verdere discussie is er tijdens de lunch, de borrel en het afsluitende diner.

De fijne kneepjes van internationalisering:

Nuffic-medewerkers verzorgen samen met collega's uit het veld workshops over de hot items van de internationaliseringpraktijk:

- Instroom: toelatingsbeleid
- Competentiegericht onderwijs in ontwikkelingslanden, verantwoord Nederlands exportproduct
- Instroom zonder toereikende diploma's: hoe is dat te regelen?
- Verandermanagement in Nederland en in ontwikkelingslanden
- Het Leven Lang Leren programma in Nederland
- Internationale marketing
- Cross border en offshore education: wie bewaakt de kwaliteit?
- Een integrale aanpak van internationalisering: hoe organiseer je dat?
- Een Holland Alumni Platform voor buitenlandse studenten
- Beursaanvragen online

Voor meer informatie en inschrijvingen: www.nuffic.nl/jaarcongres